

31-Tarih bölümü öğrencilerinin bakışıyla göç: Bir metafor analizi çalışması¹**Sezai ÖZTAŞ²**

APA: Öztaş, S. (2020). Tarih bölümü öğrencilerinin bakışıyla göç: Bir metafor analizi çalışması. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (21), 523-535. DOI: 10.29000/rumelide.835772.

Öz

Bu çalışmanın amacı, tarih bölümü öğrencilerinin göç kavramına ilişkin sahip oldukları metaforları tespit etmektir. Araştırmanın çalışma grubunu, 2019-2020 eğitim-öğretim yılı güz döneminde Kırklareli Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü'nde öğrenime devam eden 4. Sınıf (Birinci Öğretim ve İkinci Öğretim) öğrencilerinden 85 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmanın verileri, öğrencilerinin "Göç gibidir; çünkü" cümlesinin yazılı olduğu formları tamamlamasıyla elde edilmiştir. Öğrencilerin oluşturdukları metaforlar tespit edilerek bu metaforlar ortak özellikleri bakımından kategorize edilmeye çalışılmıştır. Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden olgubilim deseni kullanılmıştır. Elde edilen veriler, içerik analizi tekniğiyle analiz edilmiştir. Ayrıca IBM SPSS Statistics 20 programı ile nicel veri analizi de yapılmıştır. Toplanan verilere ait tanımlayıcı istatistikler ayrıntıları ile verilmiştir. Ayrıca "Cinsiyet", "Anne Eğitim Durumu", "Baba Eğitim Durumu" ve "Memleket (Bölge Olarak)" ile örnek olarak verilen göç metaforu kategorileri arasında bir ilişki olup olmadığına bakılmıştır. Yapılan Ki-Kare Bağımsızlık Testi sonucunda bunların hiçbiri ile örnek olarak verilen göç metaforu kategorileri arasında bir ilişkiye rastlanmamıştır ($p>0,05$).

Anahtar kelimeler: Öğretim, tarih, kavram, göç, metafor

Migration with the view of the department of history students: A metaphor analysis study**Abstract**

The aim of this study is to determine the metaphors related to the concept of migration that the students of the history departments have. The study group of the research consists of 85 senior students (from both "day time education" and "evening education") who continue their education in the Department of History of Kırklareli University Faculty of Arts and Sciences in the fall semester of 2019-2020 academic year. In order to collect data, participants were asked to complete the forms which included the sentence "Migration are like..... because.....". The metaphors proposed by the students were categorized in terms of their common characteristics. Phenomenological design, one of the qualitative research methods, was used in this study. The obtained data were analyzed with content analysis method. Additionally, a quantitative data analysis was performed via IBM SPSS Statistics 20 program as well. Descriptive statistics of the collected data were presented in detail. Moreover, it was analyzed whether there is an association between "the main categories of migration metaphors given as samples" and the following variables: "Gender", "Mother's Educational Status", "Father's Educational Status", "Hometown (as region)". As a result of the Chi-

¹ Bu çalışma 23 Aralık 2019'da Tekirdağ'da düzenlenen "Rumeli Tekirdağ Göç" çalıştayında sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

² Doç. Dr., Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü (Tekirdağ, Türkiye), sezaioztas@hotmail.com, ORCID ID: 0000-0002-1742-4200. [Araştırma makalesi, Makale kayıt tarihi: 26.10.2020-kabul tarihi: 20.12.2020; DOI: 10.29000/rumelide.835772]

Square Independence Test, it turned out that there was no association between these variables and “the main categories of migration metaphors given as examples” ($p > 0.05$).

Keywords: Teaching, history, concept, metaphor, migration

1. Giriş

Göç, insanlık tarihinin başlangıcından itibaren varolan bir nüfus hareketidir. İlkçağlarda yiyecek ihtiyacına binaen göç etmek zorunda kalan insanoğlu daha sonraki dönemlerde afetler, savaşlar vb. sebeplerle de göç etmek zorunda kalmıştır. Günümüzde insanoğlunun göçü devam etmekte ve gelecekte de devam edecektir.

Göç, bireylerin ya da grupların sembolik veya siyasal sınırların ötesine, yeni yerleşim alanlarına ve toplumlara doğru kalıcı hareketini içermektedir (Marshall, 1999: 685). Göç kavramına ilişkin literatürde farklı tanımların olduğu görülmektedir. Türk Dil Kurumu, Türkçe Sözlük'te göç, “*ekonomik, toplumsal veya siyasî sebeplerle bireylerin veya toplulukların bir ülkeden başka bir ülkeye, bir yerleşim yerinden başka bir yerleşim yerine gitme işi, muhaceret*” (Türk Dil Kurumu, 1998: 556) olarak tanımlanmaktadır. Bir başka tanım da göç, “*ekonomik, toplumsal, siyasal ya da savaş, kıtlık doğal yıkım gibi nedenlerle, kişilerin veya toplulukların, çalışmak ve daha iyi yaşam koşulları bulmak umuduyla bir yerden başka bir yere giderek kesin ya da geçici olarak yerleşmeleri*” (Türkiye Bilimler Akademisi, 2011: 502) olarak ifade edilmektedir. Uluslararası Göç Örgütü ise göçü, “*bir kişinin veya bir grup insanın uluslararası bir sınırı geçerek veya bir Devlet içinde yer değiştirmesi. Süresi, yapısı ve nedeni ne olursa olsun insanların yer değiştirdiği nüfus hareketleri.*” olarak tanımlanmaktadır (Göç Terimleri Sözlüğü, 2013: 35-36).

Üniversite öğrenimine tarih bölümünde devam eden öğrencilerin göç kavramına ilişkin algılarının neler olduğunun belirlenmesi önemlidir. Bu algıları belirlemede önemli araçlardan biri de bireylerin geliştirmiş olduğu metaforlardır. Metafor kavramı “meta: öte” ve “pherein: taşımak, yüklenmek” kelimelerinden oluşmakta ve “bir yerden başka bir yere götürmek” anlamına gelmektedir (Lakoff ve Johnson, 2015: 15). Cerit (2008: 694) metaforların; insanların hayatı, çevreyi, olayları ve nesnelere nasıl gördükleri; farklı benzetmeler kullanarak açıklamaya çalışmada kullandıkları bir araç olarak düşünüldüğünü vurgulamıştır.

Göç kavramına ilişkin öğrencilerin metaforlarının neler olduğunu belirlemeye yönelik az sayıda araştırma bulunmakla birlikte (Canbaba, 2018; Gürkan, 2017; Kılınc, Karayel ve Koyuncu 2018; Tıkman, Yıldırım ve Şentürk, 2017; Usta, 2016) Türkçe literatürde Fen-Edebiyat Fakültesi tarih bölümü öğrencilerinin göç kavramına ilişkin metaforlarının neler olduğu üzerine yapılan bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu bağlamda bu çalışma, tarih bölümü öğrencilerinin göç kavramına ilişkin bakış açısını ortaya koyabilmek adına önem kazanmaktadır.

Bu araştırmanın amacı, tarih bölümü öğrencilerinin göç kavramına ilişkin sahip oldukları algıları metaforlar aracılığıyla ortaya çıkarmaktır. Bu genel amaç çerçevesinde aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Öğrenciler, göç kavramına ilişkin sahip oldukları algıları hangi metaforlar aracılığıyla açıklamaktadır?
2. Bu metaforlar, ortak özellikleri bakımından, hangi kategoriler altında sınıflandırılmaktadır?

3. “Cinsiyet”, “Anne Eğitim Durumu”, “Baba Eğitim Durumu”, “Memleket (Bölge Olarak)” ile öğrencilerin örnek olarak verdikleri göç metaforu kategorileri arasında bir ilişki var mıdır?

2. Method

2.1. Araştırma deseni

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden olgubilim deseni kullanılmıştır. Olgubilim (fenomenoloji) deseni, farkında olduğumuz ama derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olmadığımız olgulara odaklanmaktadır. Olgular yaşadığımız dünyada olaylar, deneyimler, algılar, yönelimler, kavramlar ve durumlar gibi çeşitli biçimlerde karşımıza çıkabilmektedir. Olgubilim, tümüyle yabancı olmayan aynı zamanda da tam anlamını kavrayamadığımız olguları araştırmayı amaçlayan çalışmalar için uygun bir araştırma zemini oluşturur (Yıldırım ve Şimşek, 2008: 72). Elde edilen veriler, içerik analizi tekniğiyle analiz edilmiştir. Bu kapsamda öğrencilerin yanıtları üzerinden örnek olarak verdikleri göç metaforu kategorilerinin belirlenmesinden sonra bu kategorileri oluşturan katılımcı sayıları (frekans) ve oranları (yüzde) hesaplanmıştır. IBM SPSS Statistics 20 programı ile nicel veri analizi de yapılmıştır. Toplanan verilere ait tanımlayıcı istatistikler ayrıntıları ile verilmiştir. Ayrıca “Cinsiyet”, “Anne Eğitim Durumu”, “Baba Eğitim Durumu”, “Memleket (Bölge Olarak)” ile örnek olarak verilen göç metaforu kategorileri arasında bir ilişki olup olmadığına bakılmıştır.

2.2 Çalışma grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, 2019-2020 eğitim-öğretim yılı güz döneminde Kırklareli Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü'nde öğrenime devam eden 4. Sınıf (Birinci Öğretim ve İkinci Öğretim) öğrencilerinden 85 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyete göre frekans ve yüzde dağılımları Tablo 1'de gösterilmiştir.

Cinsiyet	Frekans (n)	Oran (%)
Kız	42	49,4
Erkek	43	50,6
TOPLAM	85	100,0

Tablo 1. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre frekans ve yüzde dağılımı

Araştırmaya katılanların 42'si kız ve 43'ü erkektir. Bu öğrencilerin %49,4'ünü kızlar ve %50,6'sını erkekler oluşturmaktadır (Tablo 1).

2.3 Veri toplama aracı ve verilerin toplanması

Araştırmaya katılan tarih bölümü öğrencilerinin "göç" kavramına ilişkin sahip oldukları metaforları ortaya çıkarmak amacıyla ilk önce metaforun ne olduğu örnekler ile açıklanmıştır. Daha sonra öğrencilerinin kişisel bilgilerinin bulunduğu ve “Göç gibidir; çünkü” cümlesinin yazılı olduğu formları tamamlamalarıyla araştırmanın verileri elde edilmiştir.

2.4 Verilerin analizi ve yorumlanması

Bu çalışmada, elde edilen verilerin değerlendirilmesinde “içerik analizi” tekniği kullanılmıştır. İçerik analizinde temel amaç, toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır. Betimsel analizde özetlenen ve yorumlanan veriler, içerik analizinde daha derin bir işleme tabi tutulur ve

betimsel yaklaşımla fark edilemeyen kavram ve temalar bu analiz sonucu keşfedilebilir. İçerik analizi yoluyla verileri tanımlamaya, verilerin içinde saklı olabilecek gerçekleri ortaya çıkarmaya çalışırız. İçerik analizinde temelde yapılan işlem, birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve bunları okuyucunun anlayabileceği bir biçimde düzenleyerek yorumlamaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2008: 227).

Öğrencilerin geliştirdikleri metaforların analiz edilmesi ve yorumlanmasında benzer çalışmalardaki (Aydın, 2010; Canbaba, 2018; Candan ve Öztaş, 2017; Gürkan, 2017; Kılınç, Karayel ve Koyuncu 2018; Saban, 2004; Saban, 2009; Tıkman, Yıldırım ve Şentürk 2017) yol izlenmiştir. Metaforların analiz edilmesi ve yorumlanması beş aşamada gerçekleştirilmiştir. Bu aşamalar şunlardır: (1) Adlandırma Aşaması, (2) Tasnif Etme (Eleme ve Arıtma) Aşaması, (3) Kategori Geliştirme Aşaması, (4) Geçerlik ve Güvenirliği Sağlama Aşaması ve (5) Verileri Bilgisayar Ortamına Aktarma Aşaması.

Adlandırma Aşaması: Metaforların uygun bir şekilde yazılıp yazılmadığına bakılmış, öğrencilerin yazmış oldukları metaforlar kodlanmıştır. Herhangi bir metaforun yazılmadığı kağıtlar işaretlenmiştir.

Tasnif Etme (Eleme ve Arıtma) Aşaması: Her bir metafor; konusu, kaynağı ve konu ile kaynak arasındaki ilişki bağlamında analize tabi tutulmuştur. Bütün öğrenciler geçerli metafor üretmemişlerdir.

Kategori Geliştirme Aşaması: Bu aşamada, katılımcılar tarafından üretilen metaforlar, göç kavramına ilişkin sahip oldukları ortak özellikleri bakımından incelenmiştir ve kategorileştirilmiştir.

Geçerlik ve Güvenirliği Sağlama Aşaması: Araştırmanın geçerliğini sağlamak için veri analiz süreci detaylı bir biçimde açıklanmıştır. Araştırmanın güvenirligini sağlamak amacıyla metaforlar ve oluşturulan kategoriler ile ilgili uzman 2 öğretim üyesi görüşüne başvurulmuştur. Farklı kategoride olduğu düşünülen metaforlar üzerinde tartışılarak kategorilere son şekli verilmiştir. Güvenirlik katsayısının hesaplanmasında Miles ve Huberman (1994)'ın formülü (Güvenirlik = görüş birliği / görüş birliği + görüş ayrılığı) kullanılmıştır. Bu hesaplama sonucunda ise % 96 oranında bir uzlaşma sağlandığı görülmektedir.

Verileri bilgisayar ortamına aktarma aşaması: Verilerin nicel analizi için veriler bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Verilerin nicel analizi; SPSS 20 Windows (Statistical Packages for Social Sciences) paket programında %95 güven düzeyinde yapılmıştır. Bulgular kısmında sunulan nicel veri analizinin ayrıntıları şu şekildedir:

1) Frekans Analizi: “Cinsiyet”, “Öğretim Türü”, “Anne Eğitim Durumu”, “Baba Eğitim Durumu” ve “Memleket (Bölge Olarak)”e ait frekans ve oran bilgileri tablolar halinde verilmiştir.

2) Hipotez Testleri: Araştırmanın hipotezleri, “Ki-Kare Bağımsızlık Test”i ile incelenmiştir. Buna göre; ankete katılanların örnek olarak verdikleri göç metaforlarının (kategorik olarak) sırasıyla “Cinsiyet”, “Anne Eğitim Durumu”, “Baba Eğitim Durumu” ve “Memleket (Bölge Olarak)” değişkenlerinin herbiri ile ilişkili olup olmadığı araştırılmıştır.

3. Bulgular

Bu bölümde, veri analizlerinin sonuçları tablolarda verilmiştir.

1. Öğrenciler, göç kavramına ilişkin sahip oldukları algıları hangi metaforlar aracılığıyla açıklamaktadır?

Öğrencilerin göç kavramına ilişkin sahip oldukları metaforlara ait genel bulgular

Bu araştırmada elde edilen genel bulgulara göre, tarih bölümü öğrencileri göç kavramına ilişkin olarak 69 adet farklı metafor üretmişlerdir (Tablo 2). Öğrenciler tarafından göç kavramına ilişkin en çok tercih edilen metaforlar *kuş* ($f=8$) ve *bavul* ($f=3$) olmuştur. Bunların dışında *aşk* ($f=2$), *bir çiçek gibi toprağından kopmak* ($f=2$), *deprem* ($f=2$), *güneş* ($f=2$), *karanlık* ($f=2$), *leylek* ($f=2$), *rüzgar* ($f=2$), *yeni bir hayat* ($f=2$), *yeniden doğmak* ($f=2$) metaforları birden fazla tercih edilen metaforlardır. Araştırmaya katılan tarih bölümü öğrencileri tarafından geliştirilen metaforlar alfabetik sıraya göre listelenmiş, her bir metafor ve her bir metaforu temsil eden öğrenci sayıları (frekansları) aşağıda verilmiştir (Tablo 2).

No	Metaforlar	Frekans	No	Metaforlar	Frekans
1	Afrika Hayvanları	1	36	Koyun Sürüsü	1
2	Ağaç Budamak	1	37	Kedi Yavrusu	1
3	Anne	1	38	Lambasız Sokakta Yürümek	1
4	Astral Seyahat	1	39	Leylek	2
5	Aşk	2	40	Mucize	1
6	Ayna	1	41	Mum	1
7	Ayrılmak	1	42	Ölüm	1
8	Balık	1	43	Özgürlük	1
9	Bavul	3	44	Parka Giden Çocuklar	1
10	Bilgi	1	45	Rüzgar	2
11	Bir Çiçek Gibi Toprağından Kopmak	2	46	Rüya	1
12	Bir Direniş	1	47	Savaş Davulu	1
13	Buğulu Camdan Bakmak	1	48	Sevdasını Geride Bırakan Aşık	1
14	Bulut	1	49	Sevgiliden Ayrılmak	1
15	Çile	1	50	Sığınak	1
16	Çocuk	1	51	Suya Fırlatılmış Taş	1
17	Deniz	1	52	Tren	1
18	Denizdeki Dalga	1	53	Tünel	1
19	Denizden Ayrılmak	1	54	Türkler	1
20	Çöldeki Kum	1	55	Uçurtma	1
21	Deprem	2	56	Üniversite Öğrencisi	1
22	Depresyona Girmek	1	57	Yangın	1
23	Evsiz Yurtsuz Kalmak	1	58	Yaprak	1

24	Fantastik Bir Macera	1	59	Yemyeşil Doğadan Çöle Geçmek	1
25	Film Sahnesi	1	60	Yeni Bir Hayat	2
26	Gizemli Bir Düşünce	1	61	Yeni Bir Hayata Başlamak	1
27	Güneş	2	62	Yeni Bir Sayfa	1
28	Hayat	1	63	Yeni Limanlara Yelken Açmak	1
29	İlgi	1	64	Yeniden Dirilmek	1
30	Kaplumbağa	1	65	Yeniden Doğmak	2
31	Karanlık	2	66	Yeri Değiştirilmiş Çiçek	1
32	Kıyafette Dikili Bir Yama	1	67	Yıkılan Taşlar	1
33	Kendinden Vazgeçmek	1	68	Yol	1
34	Kitap	1	69	Zulüm	1
35	Kuş	8			

Tablo 2. Tarih bölümü öğrencilerinin “göç” kavramına ilişkin geliştirdikleri metaforlar ve onları temsil eden öğrenci sayısı (f)

2. Bu metaforlar, ortak özellikleri bakımından, hangi kategoriler altında sınıflandırılmaktadır?

Tarih bölümü öğrencilerinin göç kavramına ilişkin sahip oldukları metaforların oluşturduğu kategoriler

Bu metaforlar kategorize edilirken metaforun kelime anlamı değil, geliştirilen metafora ait gerekçe dikkate alınmış ve "çünkü" sonrası yapılan açıklamalardan hareket edilmiştir. Bu sebeple bazı metaforlar ("kuş" metaforu ve "bavul" metaforu) birden fazla kategoride kullanılmıştır. Verilen metaforların anlamları üzerinden iki farklı kategorizasyona gidilmiş ve bu kategorizasyonlara ait dağılımlar aşağıdaki tablolarda verilmiştir. Tarih bölümü öğrencilerinin göç kavramına ilişkin metaforları incelendikten sonra ilk önce bunların negatif, nötr ve pozitif olma durumları tespit edilmiştir.

Metafor Kategorisi-1	Frekans (n)	Oran (%)
Negatif	39	45,9
Nötr	30	35,3
Pozitif	16	18,8
TOPLAM	85	100,0

Tablo 3. Tarih bölümü öğrencilerinin göç kavramına ilişkin sahip oldukları metaforların negatif, nötr ve pozitif olma durumları

Ankete katılanların %45,9'u negatif, %35,3'ü nötr ve %18,8'i pozitif içerikli göç metaforu örneği vermiştir (Tablo 3). Katılımcıların yaklaşık yarısının göç kavramına ilişkin negatif algıya sahip oldukları görülmektedir.

Tarih bölümü öğrencilerinin göç kavramına ilişkin metaforlarının negatif, nötr ve pozitif olma durumları tespit edildikten sonra bu metaforlar 6 kategori üzerinden değerlendirilmiştir. Katılımcıların metaforlarından hareketle oluşturulan kategoriler şunlardır: "Doğal/sıradan eylem", "çaresizlik/bilinmezlik içinde yol alış", "iyi bir hayata kavuşma arzusu", "sürekli özlem duyma",

"zorunlu ayrılma/terk ediş", "yeni bir başlangıç". Tarih bölümü öğrencilerinin göç kavramına ilişkin sahip oldukları metafor kategorileri aşağıda gösterilmiştir (Tablo 4).

Metafor Kategorisi-2	Metafor	Metafor Sayısı	Metafor Frekansı (Öğrenci Sayısı)	Metafor Yüzdesi (%)
Doğal/Sıradan Eylem	Afrika Hayvanları, Bulut, Çocuk, Hayat, Kitap, Kuş (7), Leylek (2), Özgürlük, Türkler, Yaprak	10	17	20
Çaresizlik/Bilinmezlik İçinde Yol Alış	Astral Seyahat, Bir Direniş, Buğulu Camdan Bakmak, Çile, Çöldeki Kum, Deniz, Denizdeki Dalga, Depresyona Girmek, Evsiz Yurtsuz Kalmak, Fantastik Bir Macera, Gizemli Bir Düşünce, Güneş, Karanlık (2), Kedi Yavrusu, Koyun Sürüsü, Lambasız Sokakta Yürümek, Ölüm, Rüya, Rüzgar (2), Uçurtma, Yol	21	23	27,1
İyi Bir Hayata Kavuşma Arzusu	Anne, Aşk, Ayna, Ayrılmak, Bilgi, Güneş, İlgi, Kuş, Mucize, Mum, Sığınak, Üniversite Öğrencisi, Yeni Bir Hayata Başlamak, Yeniden Dirilmek, Yeniden Doğmak, Yeniden Doğuş	16	16	18,8
Sürekli Özlem Duyma	Aşk, Bir Çiçek Gibi Toprağından Kopmak, Denizden Ayrılmak, Film Sahnesi, Sevgiliden Ayrılmak, Yangın, Yemyeşil Doğadan Çöle Geçmek, Zulüm	8	8	9,4
Zorunlu Ayrılma/Terk Ediş	Bavul, Deprem (2), Kendinden Vazgeçmek, Parka Giden Çocuklar, Savaş Davulu, Sevdasını Geride Bırakan Aşık, Suya Fırlatılmış Taş, Yeri Değiştirilmiş Çiçek, Yıkılan Taşlar	9	10	11,8
Yeni Bir Başlangıç	Ağaç Budamak, Balık, Bavul (2), Kaplumbağa, Kıyafette Dikili Bir Yama, Tren, Tünel, Yeni Bir Hayat, Yeni Bir Sayfa, Yeni Limanlara Yelken Açmak	10	11	12,9
TOPLAM		74	85	100

Tablo 4. Tarih Bölümü Öğrencilerinin Göç Kavramına İlişkin Sahip Oldukları Metafor Kategorileri

Ankete katılanların %27,1'i "Çaresizlik/Bilinmezlik İçinde Yol Alış", %20'si "Doğal/Sıradan Eylem", %18,8'i, %12,9'u "Yeni Bir Başlangıç", "İyi Bir Hayata Kavuşma Arzusu", %11,8'i "Zorunlu Ayrılma/Terk Ediş" ve %9,4'ü "Sürekli Özlem Duyma" içerikli göç metaforu örneği vermiştir. Öğrencilerin göçü en çok "Çaresizlik/Bilinmezlik İçinde Yol Alış" (%27,1) olarak gördükleri anlaşılmaktadır. (Tablo 4).

Kategori 1: Doğal/sıradan eylem

Bu kategorinin 10 metafor ve 17 öğrenciden (%20) oluştuğu görülmektedir. Bu kategoride yer alan örnek bazı öğrenci ifadeleri aşağıda verilmiştir.

"Kuş gibidir. Çünkü kuşlarda göç ederler."

"Leylek gibidir. Çünkü leylekler de yer değiştirir."

Adres
İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Türkçe Eğitimi ABD Cevizli Kampüsü, Kartal-İstanbul/TÜRKİYE
e-posta: editor@rumelide.com

Address
İstanbul Medeniyet University, Faculty of Education Sciences, Turkish and Social Sciences Education, Turkish Language Teaching Education, Cevizli Campus, Kartal-İstanbul /TURKEY
e-mail: editor@rumelide.com

"Yaprak gibidir. Çünkü nasıl yaprak zamanı gelince dökülürse insanlarda zamanı gelince göç eder."

"Hayat gibidir. Çünkü hayat doğum ile ölüm arasında bize sunulan bir vakittir. Vakti dolan herkes de öbür dünyaya gider ve bu da bir göçtür."

Kategori 2: Çaresizlik/bilinmezlik içinde yol alış

Bu kategorinin 21 metafor ve 23 öğrenciden (%27,1) oluştuğu görülmektedir. Bu kategori, öğrenciler tarafından **en çok tercih** edilen ve kategoriler içerisinde en çok öğrenci sayısı bulunan kategoridir. Bu kategoride yer alan örnek bazı öğrenci ifadeleri aşağıda verilmiştir.

"Fantastik bir macera gibidir. Çünkü sonunun ne olacağı ve neler yaşanacağı bilinmez."

"Denizdeki dalga gibidir. Çünkü insanları nereye savuracağı hiç belli değildir."

"Buğulu camdan bakmak gibidir. Çünkü net göremezsiniz."

"Depresyona girmek gibidir. Çünkü insan kendini belirsizlik içinde hisseder."

"Astral seyahat gibidir. Çünkü gittiğiniz yerde ne olacağını bilemezsiniz."

Kategori 3: İyi bir hayata kavuşma arzusu

Bu kategorinin 16 metafor ve 16 öğrenciden (%18,8) oluştuğu görülmektedir. Bu kategoride yer alan örnek bazı öğrenci ifadeleri aşağıda verilmiştir.

"Bilgi gibidir. Çünkü gittiğimiz yerler ufukumuzu genişletir, fırsatlar sunar."

"Sığınmak gibidir. Çünkü seni sahiplenir."

"Mucize gibidir. Çünkü tam pes ettiğin, tam bitti dediğin yerde tekrardan hayata başlayacağının göstergesi gibidir."

"Ayna gibidir. Çünkü ne tarafa tutarsak orasını görmemizi sağlar."

Kategori 4: Sürekli özlem duyma

Bu kategorinin 8 metafor ve 8 öğrenciden (9,4) oluştuğu görülmektedir. Bu kategoride yer alan örnek bazı öğrenci ifadeleri aşağıda verilmiştir.

"Yangın gibidir. Çünkü özünü benimsediğin topraktan zorunlu veya isteyerek göç, içindeki memleket özleminin verdiği ateşi gün geçtikçe harlar."

"Film sahnesi gibidir. Çünkü ayrılıklar kimi zaman özlem göz yaşları akıtır."

"Aşk gibidir. Çünkü gidersin ama aklın hep bir yerde kalır."

"Sevgiliden ayrılmak gibidir. Çünkü sevgilisinden ayrılan ona nasıl özlem duyarsa göç eden de ayrıldığı yere özlem duyar."

Kategori 5: Zorunlu ayrılma/terk ediş

Bu kategorinin 9 metafor ve 10 öğrenciden (%11,8) oluştuğu görülmektedir. Bu kategoride yer alan örnek bazı öğrenci ifadeleri aşağıda verilmiştir.

"Bavul gibidir. Çünkü sahibiyle birlikte zorunlu olarak yer değiştirir."

"Savaş davulu gibidir. Çünkü savaş davulları çaldığı zaman iradeleri dışında insanların olduğu yerden geri dönmek üzere gitmelerini sağlar."

"Deprem gibidir. Çünkü insanları evlerinden koparır."

"Parka giden çocuklar gibidir. Çünkü çocukları parka götüreren ebeveynler belli bir süre sonra onları oradan alıp götürürler. Çocuklar istemese de gitmek zorunda kalırlar."

Kategori 6: Yeni bir başlangıç

Bu kategorinin 10 metafor ve 11 öğrenciden (%12,9) oluştuğu görülmektedir. Bu kategoride yer alan örnek bazı öğrenci ifadeleri aşağıda verilmiştir.

"Tünel gibidir. Çünkü bize yol açar ve hayatta yeni bir sayfa açmamıza vesiledir."

"Balık gibidir. Çünkü kendine uygun koşullarda yaşam alanı belirler."

"Yeni limanlara yelken açmak gibidir. Çünkü her şeyinizi bırakıp yeni bir hayata adım atmaya karar vermişsinizdir."

"Yeni bir hayat gibidir. Çünkü göç ettiğimiz yere gelirken arkamızda o güne kadar orada yaşadığımız hayatı bırakıp yeni bir hayata başlarız."

Frekans analizi

Öğretim Türü	Frekans (n)	Oran (%)
Birinci Öğretim	43	50,6
İkinci Öğretim	42	49,4
TOPLAM	85	100,0

Tablo 5: Öğrencilerin öğretim türüne göre dağılımı

Ankete katılanların %50,6'sı birinci öğretim ve %49,4'ü ise ikinci öğretim öğrencisidir (Tablo 5).

Eğitim Durumu	Anne		Baba	
	Frekans (n)	Oran (%)	Frekans (n)	Oran (%)
Okur-Yazar Değil	7	8,2	0	0
Okur-Yazar (Okul Bitirmemiş)	11	12,9	7	8,2

İlkokul Mezunu	35	41,2	36	42,4
Ortaokul Mezunu	18	21,2	21	24,7
Lise Mezunu	9	10,6	15	17,6
Ön Lisans Mezunu	3	3,5	1	1,2
Lisans Mezunu	0	0	0	0
TOPLAM	85	100,0	85	100,0

Tablo 6: Anne ve babaların eğitim durumlarının dağılımları

Ankete katılanların anne ve babalarına ait eğitim durumlarının dağılımı yukarıdaki tabloda verilmiştir (Tablo 6).

Memleket (Bölge Olarak)	Frekans (n)	Oran (%)
Marmara Bölgesi	25	29,4
Ege Bölgesi	2	2,4
Karadeniz Bölgesi	22	25,9
İç Anadolu Bölgesi	16	18,8
Akdeniz Bölgesi	1	1,2
Doğu Anadolu Bölgesi	13	15,3
Güneydoğu Anadolu Bölgesi	6	7,1
TOPLAM	85	100,0

Tablo 7: Memleketlerin (bölge olarak) dağılımı

Ankete katılanların %29,4'ü Marmara Bölgesi, %2,4'ü Ege Bölgesi, %25,9'u Karadeniz Bölgesi, %18,8'i İç Anadolu Bölgesi, %1,2'si Akdeniz Bölgesi, %15,3'i Doğu Anadolu Bölgesi ve %7,1'i Güneydoğu Anadolu Bölgesi kökenlidir (Tablo 7).

3. “Cinsiyet”, “Anne Eğitim Durumu”, “Baba Eğitim Durumu” ve “Memleket (Bölge Olarak) ile öğrencilerin örnek olarak verdikleri göç metaforu kategorileri arasında bir ilişki var mıdır?

Hipotez testleri

	n	GÖÇ METAFORU KATEGORİSİ			χ^2	p
		Negatif	Nötr	Pozitif		
CİNSİYET	Kız	42	17	17	8	1,163
	Erkek	43	22	13	8	
	Toplam	85	39	30	16	

Tablo 8: Ki-kare ilişki testi (cinsiyet-göç metaforu kategorisi) sonuç tablosu

Ki-Kare bağımsızlık testi sonucuna göre öğrencilerin cinsiyeti ile örnek olarak verdikleri göç metaforu kategorileri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkiye rastlanmamıştır ($\chi^2_{(2)}=1,163$, $p>0,05$) (Tablo 8).

		n	GÖÇ METAFORU KATEGORİSİ			χ^2	p
			Negatif	Nötr	Pozitif		
ANNE EĞİTİM DURUMU	İlkokul Mezunu veya Altı	54	23	22	9	1,960	0,375
	Ortaokul Mezunu veya Üzeri	31	16	8	7		
	Toplam	85	39	30	16		

Tablo 9: Ki-Kare ilişki testi (anne eğitim durumu-göç metaforu kategorisi) sonuç tablosu

Ki-Kare bağımsızlık testi sonucuna göre öğrencilerin "Anne Eğitim Durumu" ile örnek olarak verdikleri göç metaforu kategorileri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkiye rastlanmamıştır ($\chi^2_{(2)}=1,1960$, $p>0,05$) (Tablo 9).

		n	GÖÇ METAFORU KATEGORİSİ			χ^2	p
			Negatif	Nötr	Pozitif		
BABA EĞİTİM DURUMU	İlkokul Mezunu veya altı	44	19	17	8	0,454	0,797
	Ortaokul Mezunu veya üzeri	41	20	13	8		
	Toplam	85	39	30	16		

Tablo 10: Ki-Kare ilişki testi (baba eğitim durumu-göç metaforu kategorisi) sonuç tablosu

Ki-Kare bağımsızlık testi sonucuna göre öğrencilerin baba eğitim durumu ile örnek olarak verdikleri göç metaforu kategorileri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkiye rastlanmamıştır ($\chi^2_{(2)}=0,454$, $p>0,05$) (Tablo 10).

		n	GÖÇ METAFORU KATEGORİSİ			χ^2	p
			Negatif	Nötr	Pozitif		
MEMLEKET	Marmara Bölgesi	25	12	7	6	1,073	0,585
	Diğer Bölgeler	60	27	23	10		
	Toplam	85	39	30	16		

Tablo 11: Ki-Kare ilişki testi (memleket-göç metaforu kategorisi) sonuç tablosu

Ki-Kare bağımsızlık testi sonucuna göre öğrencilerin memleketi ile örnek olarak verdikleri göç metaforu kategorileri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkiye rastlanmamıştır ($\chi^2_{(2)}= 1,073$, $p>0,05$) (Tablo 11).

4. Sonuç, tartışma ve öneriler

Bu araştırma, tarih bölümü öğrencilerinin göç kavramına ilişkin sahip oldukları metaforları ortaya çıkarmak, bu metaforları belli kavramsal kategoriler altında toplamak ve “Cinsiyet”, “Anne Eğitim Durumu”, “Baba Eğitim Durumu” ve “Memleket (Bölge Olarak)” ile öğrencilerin örnek olarak verdikleri göç metaforu kategorileri arasında ilişki olup olmadığını tespit etmek amacıyla gerçekleştirilmiştir.

Tarih bölümü öğrencilerinin göç kavramına ilişkin olarak toplam 69 farklı metafor ürettikleri tespit edilmiştir. Öğrenciler tarafından göç kavramına ilişkin en çok tercih edilen metafor *kuş* ($f=8$) olmuştur. Bu sonuç Tıkman, Yıldırım ve Şentürk (2017)'ün göç kavramına ilişkin öğrencilerin algılarını belirlemeye çalıştıkları araştırmanın sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir. Tıkman, Yıldırım ve Şentürk (2017)'ün yaptıkları araştırmanın sonucunda da öğrenciler tarafından göç kavramına ilişkin en çok tercih edilen metafor *kuş* ($f=36$) metaforu olmuştur. Canbaba (2018)'nin ortaöğretim öğrencilerinin "nüfus" ve "göç" kavramına ilişkin algılarını belirlemeye çalıştığı çalışmasında ise "göç" kavramına ilişkin olarak *kuş* ($f=17$) en çok tercih edilen ikinci metafor olmuştur.

Tarih bölümü öğrencilerinin göç kavramına ilişkin geliştirdikleri metaforlar 6 kategori üzerinden değerlendirilmiştir. Katılımcıların metaforlarından hareketle oluşturulan kategoriler şunlardır: "Doğal/sıradan eylem", "çaresizlik/bilinmezlik içinde yol alış", "iyi bir hayata kavuşma arzusu", "sürekli özlem duyma", "zorunlu ayrılma/terk ediş", "yeni bir başlangıç". Öğrenciler en çok "çaresizlik/bilinmezlik içinde yol alış" kategorisinde metafor geliştirirken (21 metafor), en az "sürekli özlem duyma" kategorisinde metafor (8 metafor) geliştirmişlerdir.

Tarih bölümü öğrencileri tarafından geliştirilen metaforların %45,9'u negatif, %35,3'ü nötr ve %18,8'i pozitif içerikli olduğu görülmüştür. Katılımcıların yaklaşık yarısının göç kavramına ilişkin negatif algıya sahip oldukları görülmektedir. Tıkman, Yıldırım ve Şentürk (2017)'ün göç kavramına ilişkin öğrencilerin algılarını belirlemeye çalıştıkları çalışmada da genel olarak göç kavramı öğrenciler tarafından olumsuz metaforlarla ifade edilmiştir.

İlgili alan yazın incelendiğinde ve bu araştırmanın sonucunda elde edilen önemli bir sonuç, "göç" kavramının yalnızca tek bir metafor ile bir tam olarak açıklanabilmesinin mümkün olmadığıdır.

Bu çalışmada ayrıca IBM SPSS Statistics 20 programı ile nicel veri analizi de yapılmıştır. Sırasıyla “Cinsiyet”, “Anne Eğitim Durumu”, “Baba Eğitim Durumu” ve “Memleket (Bölge Olarak)” ile örnek olarak verilen göç metaforu kategorileri arasında bir ilişki olup olmadığına bakılmış ve bunların hiçbirisi ile örnek olarak verilen göç metaforu kategorileri arasında bir ilişkiye rastlanmamıştır.

Sonuç olarak; metaforlar, tarih bölümü öğrencilerinin “göç” kavramına ilişkin algılarının neler olduğunu anlamada, ortaya çıkarmada ve açıklamada güçlü birer araştırma aracı olarak kullanılabilir. Bu çalışmanın ışığında aşağıdaki öneriler getirilebilir:

- Göç kavramına ilişkin elde edilen bulgular tarih bölümlerinde derse giren öğretim elemanlarına birbakış açısı kazandırabilir.
- Metaforlar aracılığıyla öğrencilerin göç algısını belirlemeye yönelik farklı öğretim kademelerinde araştırmalar yapılarak sonuçlar karşılaştırılmalıdır.

Kaynakça

- Aydın, F. (2010). Ortaöğretim öğrencilerinin coğrafya kavramına ilişkin sahip oldukları metaforlar. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 10 (3), 1293-1322.
- Canbaba, Z. (2018). *Ortaöğretim öğrencilerinin nüfus ve göç kavramına ilişkin algılarının metafor yöntemi ile incelenmesi*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Candan, A. ve Öztaş, S. (2017). Ortaöğretim öğrencilerinin tarih kavramına ilişkin sahip oldukları metaforlar. *Journal of History Culture and Art Research*, 6 (2), 507-526.
- Cerit, Y. (2008). Öğretmen kavramı ile ilgili metaforlara ilişkin öğrenci, öğretmen ve yöneticilerin görüşleri. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6 (4), 693-712.
- Göç Terimleri Sözlüğü. (2013). *Uluslararası Göç Örgütü (IOM)* https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml31_turkish_2ndedition.pdf (Erişim Tarihi: 14.12.2019).
- Gürkan, B. (2017). Öğrencilerin "Göç" ve "Mülteci" Kavramlarına İlişkin Algıları: Bir Metaforik Analiz. O. Köse (Ed.), *Geçmişten Günümüze Göç III* içinde (s. 1817-1830). Samsun: Canik Belediyesi Kültür.
- Kılınç, F. E., Karayel, F. ve Koyuncu, M. (2018). Türk ve Suriyeli çocukların göç kavramına ilişkin metaforlarının belirlenmesi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 40 (2), 37-54.
- Lakoff, G., & Johnson, M. (1980). *Metaphors we live by*. Chicago and London: University of Chicago Press.
- Marshall, G. (1999). *Sosyoloji sözlüğü*, Çev: Osman Akınhay ve Derya Kömürcü, Ankara: Bilim ve Sanat.
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Saban, A. (2004). Giriş düzeyindeki sınıf öğretmeni adaylarının "öğretmen" kavramına ilişkin ileri sürdükleri metaforlar. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2, (2), 131-155.
- Saban, A. (2009). Öğretmen adaylarının öğrenci kavramına ilişkin sahip oldukları zihinsel imgeler. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7 (2), 281-326.
- Usta, Ç. (2016). Göç ve metafor. A. Köksal (Ed.), *Zamanın izleri: İşgal, göç ve muhacirlik* içinde (s.161-172). Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi.
- Tıkman, F., Yıldırım, E. ve Şentürk, M. (2017). Göç metaforuna yolculuk: Bir fonomenolojik çalışma. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 7 (14), 104-126.
- Türk Dil Kurumu (TDK). (1988). *Türkçe sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Türkiye Bilimler Akademisi (TÜBA). (2011). *Türkçe bilim terimleri sözlüğü sosyal bilimler*. Ankara: TÜBA.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin.